

Styrets handleplikt etter aksjeloven – belyst med konkrete eksempler

Styret i aksjeselskap har plikt til å holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og å sørge for at virksomheten drives forsvarlig. Styret har en handleplikt om kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet ikke er oppfylt. Artikkelen belyster når styrets handleplikt inntrer, og når erstatningsansvar for styret kan bli aktuelt.

Advokat
Kristian Bårseth
Partner, Dalan advokatfirma DA

Advokat
Tor Erlend Framstad
Partner, Dalan advokatfirma DA

Styrets rolle og ansvar

Styrolleren

Styrets ansvar i et aksjeselskap er forankret i §§ 6-12 og 6-13. Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, i nødvendig utstrekning fastsette planer, budsjetter og retningslinjer for virksomheten, og det skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling. Styret skal dessuten sørge for at selskapets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er under betryggende kontroll. Styret har et tilsynsansvar overfor den daglige ledelsen.

Kort fortalt har styret det overordnede ansvaret for selskapets drift. I tillegg til de overordnede pliktene i aksjeloven kapittel 6 angir lovverket en rekke konkrete plikter et selskap må ivareta, og som styret er ansvarlig for at selskapet ivaretar. Styrets plikt til å overvåke virksomheten gjelder kontinuerlig, se HR-2017-2375-A avsnitt 44 og Gulating lagmannsretts dom inntatt i RG 2007 side 1625.

For det enkelte styremedlem er sanksjonene på brudd på pliktene som styremedlem i hovedsak straffansvar eller erstatningsansvar. I enkelte tilfeller kan

man også bli fradømt retten til å sitte i styrer eller på annen måte drive virksomhet. Det økonomiske ansvar det innebærer å være styremedlem i et selskap, er velkjent. Ansvaret kan potensielt sett bli svært høyt og kvele enhver privatøkonomi. Et ferskt eksempel fra media er tingrettsdommen mot tidligere styreleder i Garderobemannen. Her ble det både idømt fengsel og erstatning, i tillegg til at vedkommende ble fradømt retten til verv i en tid fremover. Dommen er p.t. ikke rettskraftig. [Garderobemannen-gründer dømt til fengsel – E24](#).

Formelt er [styremedlemmers erstatningsansvar](#) regulert i aksjeloven § 17-1 første ledd, hvor det heter at «selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve» at styremedlem «erstatte skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende». I dette ligger en plikt til å betale erstatning for tap som er voldt ved at styremedlemmet har opptrådt i egenskap som nettopp styremedlem. Tap voldt ved at medlemmet har opptrådt som privatperson, omfattes ikke. Videre må styremedlemmet ha handlet «forsettlig eller uaktsomt» - hvilket i praksis innebærer at vedkommende enten har vært klar over de omstendigheter som innebar at skade

ble voldt (forsettlig), eller burde ha kjent til disse (uaktsomt). Den laveste terskelen er uaktsomhet, slik at forsettlig kravet ikke har praktisk betydning.

Grunnkrav for erstatning

For at styreansvar skal bli aktuelt, må [tre vilkår](#) være oppfylt:

1. Det må foreligge et pliktbrudd (ansvarsgrunnlag). Dette kan eksempelvis være brudd på plikten om å sikre en forsvarlig egenkapital, slik at aksjeeiere eller kreditorer blir påført tap.
2. Det må foreligge årsakssammenheng, dvs. en påviselig sammenheng mellom pliktbruddet og det tapet som er voldt. Ville tapet ha skjedd uavhengig av pliktbruddet, er dette kravet normalt sett ikke oppfylt.
3. Det må foreligge et økonomisk tap som kan dokumenteres og påvises i ettertid.

Det kan nevnes at i § 17-1 andre ledd er erstatningsansvaret utvidet til også å omfatte erstatning fra den som «forsettlig eller uaktsomt har medvirket til skadevolding som nevnt i første ledd». Det innebærer at også medvirkning til en selskapsbeslutning som er ansvarsbetingende, f.eks. ved at et styremedlem

aktivt har understøttet at den beslutning som medfører ansvar blir gjennomført, kan også dette medlemmet bli ansvarlig.

Det må altså foreligge et pliktbrudd eller ansvarsgrunnlag for styremedlemmet for at styreansvar skal bli aktuelt. Et eksempel på et slikt pliktbrudd er som nevnt om medlemmet har unnlatt å sørge for at selskapet har en forsvarlig egenkapital og likviditet, jf. aksjeloven § 3-4. Et pliktbrudd vil også foreligge ved brudd på handleplikt ved tap av egenkapital, jf. aksjeloven § 3-5. Disse henger nøye sammen, og er to sider av samme sak.

Det kan også foreligge andre privat- og offentligrettslige plikter for styremedlemmer som kan gi grunnlag for straffe- eller erstatningsansvar. Vi går ikke nærmere inn på dette her, men skal prøve å gi en dypere innsikt i pliktene knyttet til kapitalisering.

Om kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet (aksjeloven § 3-4) og handleplikt ved tap av egenkapital (aksjeloven § 3-5)

Krav til egenkapital og likviditet gjelder også mellom regnskapsavleggelse

Selskapets årsregnskap er den viktigste kilden for utenforstående til informasjon om et selskaps økonomiske stilling. Høyesterett uttaler i Rt. 2010 s. 1328 avsnitt 48 at «[o]msetningslivet og finansmarkedene er avhengig av at selskapenes økonomiske stilling er riktig beskrevet i regnskapene, og av at revisors beretninger bygger på et revisjonsarbeid som oppfyller lovens krav.» Det følger av ISA 570 punkt 19 at revisor skal kontrollere om regnskapene på en tilfredsstillende måte opplyser om viktige hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning for forutsetningen om fortsatt drift, og ledelsens planer for å håndtere disse.

Plikten til å opprettholde en forsvarlig egenkapital og likviditet gjelder imidlertid også utenom regnskapsavleggelse.

sene. Det er bestemt i aksjeloven § 3-4 at selskapet skal «til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet».

I kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet ligger et skjønsmessig krav til størrelsen på egenkapitalen og likviditeten. I regelen ligger det en plikt for ledelsen til å foreta kontinuerlige vurderinger av den økonomiske stillingen til selskapet. Egenkapitalen skal være forsvarlig når det ses hen til den aktuelle økonomiske situasjonen selskapet står i. Eksempelvis vil ikke nødvendigvis en lav egenkapital til et selskap i oppstartsfasen bli ansett som uforsvarlig, dersom det er berettigede forventninger om bedring av den økonomiske situasjonen innen rimelig tid.

Lovfesting av kravet til likviditet kom inn ved lovendring i 2013. Det var antatt at kravet også gjaldt tidligere.

Egenkapitalen og likviditeten må vurderes ut fra «risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet», jf. aksjeloven § 3-4 første ledd. Forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) punkt 5.9.4, legger opp til at det skal foretas en samlet vurdering av selskapets kapitalgrunnlag og økonomiske stilling. Forholdet mellom egenkapital og gjeld, samt vurdering av selskapets likviditetsbeholdning og inn- og utbetalinger, skal vurderes.

Reell egenkapital avgjørende

Det er den reelle egenkapitalen, ikke den balanseførte, som skal legges til grunn for styrets vurdering. Dette følger blant annet av forarbeidene, Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) punkt 5.10.4. Men det kreves en forsvarlig vurdering av styret, både når det gjelder kapital generelt, og dersom styret skal legge til grunn at det er høyere reell enn bokført egenkapital. Styret må også ta hensyn til forpliktelser som ikke er balanseført.

Når man skal vurdere hva som er reell egenkapital, og om denne opprettholdes, kan det likevel være grunn til å se

hen til regnskapslovens bestemmelser om verdsettelse, og når det er behov for nedskrivning.

Regnskapsloven gir bestemmelser om klassifisering og verdsettelse av eiendeler. Anleggsmidler er positivt definert i § 5-1. Anleggsmidler er eiendeler bestemt til varig eie eller bruk, altså ikke som en del av varekretsløpet. Alt som ikke er anleggsmidler, er omløpsmidler. Omløpsmidler skal etter § 5-2 vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Anleggsmidler skal etter § 5-3 vurderes til anskaffelseskost, men avskrives «etter en fornuftig avskrivningsplan» dersom de har begrenset økonomisk levetid. Etter § 5-3 tredje ledd skal anleggsmidler «nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Nedskrivningen skal reverseres i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.»

Forutsetningen om fortsatt drift

Særlig i ruskete tider, og spesielt for selskaper som er i krise, blir forutsetningen om fortsatt drift viktig. Egenkapitalen skal vurderes ut fra en forutsetning om fortsatt drift, dersom «denne forutsetningen fremstår som mest sannsynlig», jf. Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) punkt 5.9.4. Det følger av ISA 570 punkt 2 at eiendeler og gjeld registreres «basert på at enheten vil kunne realisere sine eiendeler og møte sine forpliktelser gjennom den ordinære virksomheten» dersom det er riktig å bruke forutsetningen om fortsatt drift. I tillegg til å måtte vurdere om selskapets eiendeler er utsatt for verdifall som forventes ikke å være forbigående, må styret også vurdere i hvilken grad selskapet kan nyttiggjøre seg verdien av eiendelen. Det spiller etter vår oppfatning liten rolle for styrets vurdering om verdifallet anses for å være forbigående gjennom en lavkonjunktur, dersom ikke selskapet har mulighet til å ri stormen av, og må realisere ved brannsalg. Tilsvarende vil ikke nødvendigvis en kortvarig eller konjunkturbestemt midlertidig verdireduksjon av et varelager, for eksempel boliger under oppføring, nødvendigvis gjøre

Styrets ansvar etter aksjeloven er å drive selskapet på forsvarlig måte, og styrets viktigste oppgave er å holde tilstrekkelig kontroll med selskapets økonomi.

nedskrivning lang tid før boligene er klare til overlevering.

Når det gjelder tidsperspektivet for styrets vurdering, er det slik at revisorer har ansvar for revisjonsberetningen i ett år fra balansedagen. Revisor må da sørge for at ledelsen også har et minst like langt perspektiv jf. ISA 570 punkt 13. Revisor skal dessuten forespørre ledelsen om ledelsens syn på virksomheten utover den perioden ledelsen har lagt til grunn. Dette innebærer at styrets vurdering må gå lenger frem.

Vi vil samtidig understreke at man også må ta hensyn til hvilken bransje det er snakk om. I enkelte bransjer med hyppige endringer i eksempelvis markedsf forhold er det særst vanskelig, eller attpåtil nærmest umulig, å ha kunnskap så langt frem i tid. Trender kan for eksempel komme og gå. Myndighetstiltak, for eksempel nedstengninger, kan komme

uventet. Boligmarkedet opplever i dag bråstopp. Ikke alle disse faktorene kan tas høyde for et år i forkant, så det viktige er at styret gjør en forsvarlig vurdering av selskapets forutsetninger under rådende og påregnelige forhold. Vi kan også særlig nevne statsbudsjettet, som kommer årlig. Dette skal hemmeligholdes frem til fremleggelsen, nettopp fordi det kan inneholde drastiske endringer i næringers rammebetingelser som ikke markedet skal vite om i forkant.

Vurderingene skal foretas ut fra den informasjonen som var tilgjengelig på vurderingstidspunktet, jf. ISA 570 punkt 5. Senere hendelser kan medføre at det faktiske avgjørelsesgrunnlaget viste seg å være feil, uten at det nødvendigvis medfører at vurderingen var feil.

Rent praktisk er det stor forskjell på kravet til egenkapital og kravet til likvi-

ditet. Det er også stor forskjell på konsekvensen av at egenkapital eller likviditet mangler. Manglende likviditet gir ikke kreditorene noen risiko for tap om egenkapitalen er på plass, men vil typisk kunne tvinge selskapet inn i et brannsalg – som igjen vil medføre en utredning av egenkapitalen. Slik vil altså manglende likviditet kunne gjøre at et selskap som ellers hadde hatt forsvarlig egenkapital, må foreta nedskrivninger og av den grunn kan bli insolvent.

Hvis selskapet derimot har sikret seg tilstrekkelig likviditet, vil det kunne drive videre. I en slik situasjon vil selskapet kunne dekke sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, og kan da ikke slås konkurs, jf. konkursloven §§ 60 og 61. Hvis derimot selskapet senere kommer i en situasjon hvor det ikke kan gjøre opp forpliktelsene, og det ikke er forbigående, blir det spørsmål om det har vært drift for kreditorenes regning.

Drift for kreditorenes regning kan lett være ansvarsbetingende, om ikke de aktuelle kreditorene er kjent med og har akseptert risikoen.

Dersom selskapet mister likviditeten, men egenkapitalen likevel er i behold, kan for det første selskapet ikke slås konkurs. Selskapet er kun illikvid, ikke insufficient, og er da ikke insolvent etter konkursloven § 61. Samtidig vil enhver kreditor kunne få dekket sine krav, og det er derfor heller ikke noe økonomisk grunnlag for et erstatningskrav. For ordens skyld nevner vi at betalingsudyktigheten ikke kan være forbigående, for at det skal gi grunnlag for insolvens etter konkursloven § 61. Det følger imidlertid av HR-2017-2375-A avsnitt 30 at det ikke er noe krav om at betalingsudyktigheten må være inntrådt for å konstatere illikviditet. Selskapet er illikvid også dersom det er på det rene at selskapet har betalingsproblemer, og dersom likvidene selskapet disponerer, med tillegg av de likvidene selskapet i fremtiden antas å ville få tilgang til, er tilstrekkelig til å dekke forfalte og kommende forpliktelser.

Ansvarlige lån eller egenkapital

I Norsk lovkommentar, Rettsdata note 268 v/Tore Bråthen, uttales det under henvisning til forarbeider og Høyesteretts praksis at ansvarlige lån, gunstig langsiktig finansiering eller andre finansielle forhold kan bidra til at selskapet har et mer solid kapitalgrunnlag enn det egenkapitalvurderingen isolert sett gir uttrykk for. Tilførsel av likviditet gjennom lån som gis ad hoc, uttales under henvisning til HR-2016-1440-A at ikke kan tillegges vekt. Det skal imidlertid tas hensyn til om selskapet er i en oppstartsfase, og at det kan være forsvarlig å akseptere underskudd og synkende egenkapital i en overgangsperiode. I nevnte dom var situasjonen særlig at selskapet ikke hadde tilstrekkelig egenkapital til å påta seg de forpliktelsene selskapet påtok seg.

Innenfor risikoeksponerte bransjer må selskapene ha større egenkapital for at denne skal kunne anses forsvarlig, enn i

bransjer som er lite påvirket av konjunkturer og markedsmessige svingninger, se Norsk lovkommentar, Rettsdata note 268 v/Tore Bråthen. Ved kjøp av eiendomsselskaper er det for eksempel gjerne finansierende bank som stiller krav til hvilken egenkapital selskapet må ha for å få lån.

De siste årene har vist at det kan være mange sorter risiko å ta høyde for. I tillegg til de tradisjonelle virksomhetsrisiki har vi nå opplevd både varemangel, myndighetsbestemte nedstengninger, mangedobling av strømpriser og deretter en renteøkning for å motvirke inflasjonen som oppstod i kjølvannet av kombinasjonen av lave renter og varemangel. Etter vår oppfatning må slike faktorer i større grad tas hensyn til nå når de nylig er opplevd, enn tidligere hvor det var årtier siden sist de var aktuelle. Som et eksempel fra det praktiske rettsliv kan vi nevne at nærmest samtlige entreprenører og byggherrer hadde spørsmål om årsak og virkning av force majeure, mens rettspraksisen vi måtte ta utgangspunkt i, stammet fra tidligere krigstider.

I dagens marked er det særlig boligbyggingen det har gått hardt utover. Her har økte renter gitt både lavere etterspørsel og høyere kostnader, i kombinasjon med at byggekostnadene fremdeles er høye etter pandemien. Dette har medført at markedet har gått fra fullt trykk til bråstopp i løpet av en periode som er kortere enn ledetidene fra utvikling eller byggestart, og til ferdigstilling. I mange tilfeller har det derfor ikke vært mulig å tilpasse virksomheten, og selskapene har vært avhengig av å forhandle med kreditorene for å komme over lavkonjunkturen. De selskapene som overlever, er de bankene har tro på, og finansierer over til den andre siden. Bankene gjør ikke dette av godhet, men fordi også de er berørt av lavkonjunkturen, og ikke har noe ønske om å få for eksempel et halvferdig utbyggingsprosjekt i fanget. I slike tilfeller kan sikringen av likviditet gjøre at selskapet ikke må nedskrive egenkapitalen, eller at sentrale kreditorer er fullt innforstått med at selskapet drives med lav egenkapital en periode.

Handleplikt kun ved bortfall av egenkapital – ikke likviditet

Dersom selskapets egenkapital ikke er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten av selskapet, inntreter styrets handleplikt etter aksjeloven § 3-5. Det er videre bestemt at styret har en handleplikt ved tap av egenkapital. Denne handleplikten trer inn hvis «det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet». Styret er da pålagt innen rimelig tid å innkalle generalforsamlingen, samt på generalforsamling foreslå tiltak for å rette på dette. Er ingen tiltak aktuelle, har styret plikt til å foreslå selskapet oppløst.

Tidligere gjaldt handleplikten også hvis egenkapitalen ble mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Bestemmelsen ble opphevet ved endringslov 16. juni 2017 nr. 71. Bestemmelsen hadde etter vår oppfatning lite for seg, når selskaper kan stiftes med lav aksjekapital, og det dessuten er opp til stifterne hvor stor del av egenkapitalen som tegnes som aksjekapital.

Styrets handleplikt etter aksjeloven § 3-5 gjelder kun ved uforsvarlig lav egenkapital, ikke uforsvarlig lav likviditet. Dette henger sammen med, som nevnt ovenfor, at det er egenkapitalen som kreditorene kan søke dekning i.

Kravene til styret i denne situasjonen retter seg både til prosess og til resultat. For det første har styret en plikt til å holde slik kontroll med selskapets økonomi at man fanger opp forholdene som kan medføre reduksjonen i egenkapital, se Gulating lagmannsretts dom inntatt i RG 2007 side 1625. Det følger imidlertid av bestemmelsens forarbeider, Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) punkt 5.10.4, at «[d]ersom selskapets egenkapital etter det siste årsregnskapet er tilfredsstillende og det heller ikke i løpet av året inntreffer forhold som kan antas å ha vesentlig betydning for selskapets egenkapital, er det selvsagt ikke nødvendig for styret å foreta hyppige kontroller av egenkapitalen.» Som et prinsipp er dette et godt utgangspunkt, men for det enkelte styremedlemmet er det liten

trøst dersom man altfor sent finner ut at det faktisk hadde inntruffet forhold av vesentlig betydning for egenkapitalen.

Styrets plikt til å vurdere saken oppstår ved en antakelse. Dersom det må antas at egenkapitalen er uforsvarlig lav, må styret ta tak i situasjonen. Kravet til forsvarlig styrebehandling tilsier etter vår oppfatning at saken må behandles, selv om behandlingen konkluderer med at kapitalen er forsvarlig.

Styret skal «innen rimelig tid» innkalle generalforsamlingen for å gi en redegjørelse og foreslå tiltak. Norsk lovkommentar, Rettsdata note 276 v/Tore Bråthen uttaler treffende at «[s]tyret skal innrømmes tilstrekkelig tid til å få oversikt over situasjonen, og vurdere evt. tiltak, jf. NOU 1996: 3 kap. 13.6.2 Til § 6-1 s. 146. Forhandlinger om eksterne finansieringsløsninger kan eksempelvis avhenge av konfidensialitet, noe som kan gjøre det hensiktsmessig å avvente generalforsamlingen til forhandlingene er sluttført. Etter asl. 1976 § 9-6a var fristen 6 måneder, men dette gir nok lite veiledning for vurderingen av hva som er rimelig tid. Unnlattelse av å innkalle generalforsamlingen kan utløse erstatningsansvar, jf. LE-2009-97686.» Det er altså en konkret og dynamisk forsvarlighetsvurdering som skal gjøres, hvor også hensynet til selskapets muligheter for å nå frem skal hensyntas.

Styrets ansvar for at tiltakene gjennomføres

Selv om styrets plikt etter lovens ordlyd strekker seg til å «foreslå» tiltak eller oppløsning av selskapet, vil styret bli ansvarlig dersom de tiltakene som blir foreslått, ikke blir fulgt opp av generalforsamlingen. For å komme klar av ansvaret, må styret i et slikt tilfelle begjære oppbud, eller styremedlemmene må frasi seg sine verv, se Gulating lagmannsretts dom inntatt i RG 2007 side 1625. Det er i teorien anført at dette standpunktet er diskutabelt. Som et råd til styret i forkant, er det imidlertid etter vårt syn klart at man som styremedlem bør ta konsekvensen av at

man ikke har noen tiltak å foreslå for å gjenopprette forsvarlig egenkapital, eller generalforsamlingen ikke gir rom til å gjennomføre tiltakene.

De tiltakene som foreslås, må være gjennomførbare og må bidra til at tilstrekkelig egenkapital kan gjenoprettes. Hvor lang tid det kan gå for å få inn tilstrekkelig egenkapital, varierer både med type virksomhet, om det er generell nedgang eller konjunktursvingninger, hva kreditorene som finansierer virksomheten er med på, mv.

Sanksjonene mot overtredelse av § 3-5 er erstatningsansvar for styremedlemmene. Også annet regelverk kan oppstille sanksjoner, for eksempel straff.

Erstatningsansvar for styret grunnet i at egenkapitalen ikke er forsvarlig: Hvilket handlingsrom har styret?

Det finnes flere eksempler i rettspraksis, hvor domstolen går inn i et saks-kompleks og i ettertid vurderer om det forelå en handleplikt for styret etter aksjeloven § 3-5. Drift med uforsvarlig liten egenkapital kan ha betydning ved culpavurderingen dersom det blir aktuelt med erstatningsansvar etter kap. 17, se Norsk lovkommentar (Rettsdata) note 268 v/Tore Bråthen, under henvisning til Ot.prp. nr. 36 (1993-94) kap. VI pkt. 5.4 s. 68. Ved de konkrete vurderingene er særlig praksis fra Høyesterett tillagt vekt.

Styret har rett og plikt til å kjempe for selskapet

Høyesterett har i [HR-2017-2375-A](#) uttalt at når man skal vurdere om det foreligger erstatningsansvar for styremedlemmer etter aksjeloven § 17-1, skal regelen praktiseres på en slik måte at den anses å gi selskapsledelsen «en rimelig grad av forutsigbarhet», jf. avsnitt 41. Insolvens er et egnet utgangspunkt for varslingsplikten. Men det er ikke avgjørende at det i ettertid kan konstateres at insolvens forelå. Høyesterett fremhever at ledelsen bør gis et «visst strategisk arbeidsrom utover det den kontrakts-

rettslige lojalitetsplikten isolert betraktet kan tilsi, også til å arbeide for å redde virksomheten «i det stille», jf. avsnitt 40.

Dette er en viktig side ved styrets handleplikt. Det kan ikke settes likhetstegn mellom at selskapet er insolvent og oppbudsplikten. Det avgjørende for oppbudsplikten er en vurdering av selskapets reelle og aktuelle økonomiske situasjon.

Selv om det kan konstateres at selskapet var insolvent, er personlig ansvar likevel ikke aktuelt dersom det «var et realistisk håp om å kunne redde selskapet fra konkurs, selskapets ledelse arbeidet aktivt og lojalt med dette for øyet og kastet kortene og begjærte oppbud innen rimelig tid», jf. avsnitt 42.

Vurderingene må gjøres ut fra den informasjonen man har på vurderingstidspunktet

Når styret vurderer om egenkapitalen er forsvarlig, skal vurderingen skje ut fra forholdene slik de foreligger når vurderingen foretas. Det er likevel slik, ifølge forarbeidene, at styret har rett og plikt til å ta hensyn til forventet fremtidig utvikling. Sentralt i vurderingen av selskapets økonomiske stilling står tidspunktet for når selskapet ble insolvent, dvs. hadde både underbalanse og var betalingsudyktig. Forbigående betalingsudyktighet kommer ikke i betraktning hvis den kun er midlertidig.

Det strategiske handlingsrommet til styret er slik sett en ikke ubetydelig faktor ved vurderingen av om det foreligger et styreansvar. Dersom styret har operert med realistiske vurderinger, og har arbeidet aktivt og lojalt for å redde selskapet, vil styremedlemmene gå klar av erstatningskrav i ettertid.

Styret vil også være ansvarsfri dersom ledelsen hadde «et forsvarlig avklart grunnlag [som] bygget på at selskapet var solvent». Da vil det heller ikke under ordinære forhold være aktuelt med personlig ansvar ifølge Høyesterett, jf. avsnitt 41.

Det viktigste er at vurderinger gjøres Motsetningsvis, om styret har unnlatt å foreta noen vurdering av selskapets økonomiske situasjon ved at de har lukket øynene for denne, vil erstatningsansvar fort bli aktuelt. Ansvarsfrihet er som nevnt betinget både av at en realistisk vurdering av selskapets økonomiske situasjon tilsier at selskapet var solvent, samt også at det foreligger en aktiv, lojal og målrettet innsats fra styrets side for å redde selskapet.

Betalingsudyktighet iht. konkursloven kan inntre før selskapet ikke klarer å betale sine forpliktelser ved forfall, jf. HR-2017-2375-A og LF-2019-145682. Det avgjørende er om likvidene som selskapet disponerte, sammen med likvidene som det i fremtiden kunne antas å få tilgang til, samlet var nok til å dekke selskapets allerede forfalte forpliktelser og dets øvrige forpliktelser etter hvert som disse forfalt.

Et eksempel på ansvar finner vi i Agder lagmannsretts dom LA-2007-37537 (Horten catering). Her ble styret ilagt ansvar for drift for kreditors regning. I formildende omstendighet, og som grunnlag for lempning av ansvaret, la retten vekt på at styret delvis måtte sies å ha blitt villedet av uriktige tilbakemeldinger om driften fra selskapets daglige leder. I dommen ble også ansvarsperioden bedømt individuelt for hvert enkelt styremedlem, ut fra hvilken informasjon de hadde eller burde ha hatt.

Avslutning

Styrets ansvar etter aksjeloven er å drive selskapet på forsvarlig måte. Styret har rett og plikt til å ivareta selskapets interesser, selv om disse interessene ikke nødvendigvis sammenfaller med kreditorenes.

Styrets viktigste oppgave er å holde tilstrekkelig kontroll med selskapets økonomi. Først da har styret en reell mulighet til å foreta forsvarlige vurderinger av selskapets risiko og muligheter, og risikoen for tap for kreditorer. Også først da har selskapet en mulighet til å gi tilstrekkelig informasjon til omverdenen om hvordan det står til i selskapet, og hvilken risiko medkontrahtenter og tilfeldige kreditorer utsetter seg for.

Hele kjernen i aksjeselskapsformen er å isolere eiere fra virksomhetsrisiko. Samtidig legger selskapsformen opp til at kreditorene tar risiko knyttet til et selskap med begrenset ansvar. Så lenge styret arbeider aktivt og lojalt med et realistisk håp om å redde selskapet fra konkurs, skal det en del til før ansvar ilegges. Men det er viktig å følge formaliteter og grunnkravene til forsvarlig styrebehandling, og å dokumentere de vurderingene man gjør.

Særaggiftenes finurlige verden

Fra stempelavgift på dokumenter og spillkort, luksusskatt og alkoholavgifter til avgift på kosmetiske toalettmidler, el-avgift og avgift på sukker. Helt siden særaggiftens innføring på 1800-tallet og frem til i dag, har særaggifter fungert som et finansielt verktøy for Regjeringen til å påvirke konsumet og produksjonen av visse varer og tjenester.

Tollrådgiver
Helene Øien Hval
Direktør, Advokatfirmaet PwC

Tollrådgiver
Kjetil Øpstad
Senior Manager, Advokatfirmaet PwC

Særaggifter er en fellesbetegnelse på avgifter som betales enten ved innførsel, produksjon eller innenlandsk omsetning av enkelte varer og tjenester, for eksempel alkohol, tobakk og sukker. Særaggiftene sorteres og inndeles på ulike måter. Vi har det vi kaller vareavgifter, der avgiftsplikten oppstår ved innførsel og produksjon av varer. Dette

gjelder f.eks. særaggiftene på alkohol, tobakk, drivstoff til kjøretøy, mv. Vi har kategori to som er utskrivingsavgifter. Dette er blant annet vektårsavgiften på motorvogner og trafikksforsikringsavgift (tidligere årsavgift). Tredje kategori er det vi kaller registreringsavgifter, som er engangsavgiften, omregistreringsavgiften og dokumentavgiften.

Her utløses avgiftene av selve registreringen. Den siste kategorien er utslippsavgifter, f.eks. sluttbehandling av avfall, CO₂- og NOX-avgiften.

Størstedelen av statens inntekter fra særaggiftene kommer fra den første kategorien, mens det er kanskje den siste kategorien som får mest spalteplass.